

Var finns nyckeln till bättre kunskap?

Publicerad här den 18 juli 2015

NÄR NATTVANDRAREN SÖKTE sin tappade dörrnyckel letade han i gatlyktans sken. Det var lättare att leta där. Det var för besvärligt att leta i mörkret. Men nyckeln fann han inte. När de ansvariga för vår skola letar efter nyckeln till bättre kunskaper söker de också där det är lätt att se. De tittar på skolor som har lyckats bra i Pisa.

Där kan de finna sådant som auktoritära skolledare och lärare, tidiga betyg, höga krav, genomgående katederundervisning, sträng disciplin etcetera. Det vill säga en skola som påminner mycket om den skola som eleverna i vårt gamla läroverk fick genomlida för över femtio år sedan. Men någon nyckel till bättre kunskaper finner de inte där.

Till läroverket kom bara omkring 15 procent av en årskull. Dessa elever hade vanligen välutbildade föräldrar. De utgjorde en förhållandevis homogen skara med liknande förutsättningar när det gällde språkutveckling och allmänbildning. När en grundskola för alla tog form på sextioalet insåg man att man inte kunde använda samma undervisning för alla elever.

Helklassundervisning i samma tempo och med samma språk fungerade inte när det var så stor skillnad i elevernas förutsättningar. Man fann till exempel att det i en normal grundskoleklass skilde sju år i språklig utveckling mellan de elever som var mest respektive minst utvecklade. På den tiden var det ändå få elever som hade invandrarbakgrund.

Under sextioalet och sjuttioalet utvecklades därför metoder för självständigt arbete som komplement till helklassundervisningen. Man kunde där ge eleverna uppgifter som var anpassade till deras olika förutsättningar. Eleverna kunde tänka och arbeta i den takt som passade dem. Man ville också ge eleverna mer än faktakunskaper. De skulle få en vilja och förmåga till sådant som att samarbeta med andra, att tänka kritiskt och att finna kreativa lösningar på problem och arbetsuppgifter.

Därför kom man i Läroplan 80 att fokusera på de förutsättningar som eleverna behövde för att lära sig. Man rekommenderade en variation av självständigt arbete, enskilt eller i grupp. Mottot var »Eleven i centrum«. Sverige kom på många håll att uppfattas som ett mönsterland i pedagogiskt avseende.

Dessvärre motsatte sig bakåtsträvare inom och utom lärarkåren den nya läroplanen. Konservativa lärare ville inte ändra på sin lärarroll. Utomstående tyckare insåg inte att sätta elevernas behov i centrum var en förutsättning för kunskapen, inte ett hinder. Den så kallade Kunskapsrörelsen lyckades hindra införandet av de mera elevaktiva och självständiga arbetssätten. Mottot för dem blev i stället »Kunskapen i centrum« och »Läraren i centrum«. På så sätt vreds utvecklingen tillbaka till läroverkstiden. Innehåll och arbetssätt utformades utan hänsyn till eleverna och deras behov.

De forskare som grundlade innehållet i läroplan 80 utgick från inlärningspsykologins rön och en omfattande försöksverksamhet i klassrummen. De kom att inse hur viktigt det var att eleverna fick tänka i egen takt. Att de fick vara aktiva. Att man lyssnade till vad de tyckte om innehåll och arbetssätt. Att de fann att de kunde ha nytta av det de lärde sig. Att de fann skolarbetet omväxlande och stimulerande. Och framför allt att de upplevde att de lyckades i skolan.

När man nu letar efter nyckeln till bättre kunskap måste man utgå från samma utgångspunkt som dessa forskare, det vill säga från inlärningspsykologin och eleverna och deras behov. Man kommer då att finna att det är bättre för eleverna att de får att ha demokratiska skolledare och lärare. Att man inte ställer högre krav på dem än vad de klarar av. Att man drar ned på katederundervisningen och använder mera av elevaktiva arbetssätt. Att man släpper fokuseringen på mätbara kunskaper och slopar de detaljerade kursplanerna. Att man minskar betydelsen av betygen och slopar graderade betyg på låg- och mellanstadiet.

Om man gör så och strävar efter att eleverna ska lära sig mera av lust än av tvång, så undviker man att så många elever lär sig dåligt och mår dåligt. Använder man sig av denna nyckel till bättre kunskap så kommer inte heller en sjättedel av eleverna att misslyckas i grundskolan.